

Bilaga 1

Utbildningens utveckling 2022

Innehåll

Inledning.....	3
Förvaltningens arbete under 2022	3
Rektors förutsättningar	4
Socioekonomiskt index	4
Personalgruppens sammansättning.....	6
Förskollärares undervisningsansvar	7
Vårdnadshavares upplevelse av inflytande och delaktighet	8
Redovisning av läroplansområdena.....	9
Normer och värden.....	9
Omsorg, utveckling och lärande.....	10
Delaktighet och inflytande	12
Förskola och hem	13
Övergång och samverkan	14
Resultat.....	15
Slutsats	16

Inledning

Uppföljning och analys av undervisningen avser att årligen för nämnd redovisa utvecklingen utifrån de nationella målen för att säkerställa fokus på kvalitet för den verksamheten riktar sig till.

Förskolans rektor har ansvar för förskolans utbildning mot de nationella målen i skollag och läroplan. Skollagens fjärde kapitel anger att huvudman, i likhet med rektor, systematiskt och kontinuerligt ska planera, följa upp och utveckla utbildningen.

Rapporten ger en övergripande lägesbedömning av utbildningen i stadens förskolor och är ett underlag för förskoleförvaltningens verksamhetsplan. Redovisningen avser även att skapa en samsyn om nuläget i arbetet mot de nationella målen i stadens förskolor och ger också en bild av förskolornas organisatoriska förutsättningar och hur dessa påverkar måloppfyllelsen.

För att förskolan ska vara av hög kvalitet ska den uppfylla kraven i skollag och utvecklas mot läroplanens mål. Redovisningen syftar till att ge en beskrivning och analys av de nationella målen och därför är rapporten indelat i de fem läroplansområdena; Omsorg, utveckling och lärande, Normer och värden, Delaktighet och inflytande, Förskola och hem samt Övergång och samverkan.

Slutsatserna baseras på underlag utifrån den systematik som förskoleförvaltningen sedan bildandet steg för steg arbetar fram, för att huvudman ska få den information som krävs för att kunna ta sitt huvudmannaansvar. Därför redogörs det även för denna process och de nya steg förskoleförvaltningen tagit under året.

Förvaltningens arbete under 2022

Liksom övriga kommuner (se Skolverket, Rapport 2021:5) arbetar förskoleförvaltningen med att förbättra möjligheterna för mer grundliga analyser för att identifiera behov och särskilja påverkansfaktorer. Syftet är att säkerställa att åtgärderna ger mest möjliga effekt för barns utveckling och lärande för en mer likvärdig förskola.

I arbetet med att förbättra analys och identifiera behov har förskoleförvaltningen fortsatt ta steg i den process som utgör förvaltningens övergripande systematik för planering och uppföljning. Systematiken som helhet redovisas i tidigare tjänsteutlåtanden (se Dnr: N608-1165/19 och Dnr: N608-3083/21). Nedan redogörs för den utveckling av systematiken för planering och uppföljning förskoleförvaltningen tagit under 2022.

Under 2022 har Hjärntorget ersatts av lärplattformen Unikum på stadens samtliga förskolor. Lärplattformen är rektors, förskollärarnas och arbetslagens verktyg för systematiskt kvalitetsarbete och dokumentation av pedagogiska processer, barnens utveckling och lärande samt information och delaktighet för vårdnadshavare och barn.

I Förskoleutredningen (Göteborgs stad, 2017) lyftes kvalitetsdialog fram som ett viktigt underlag för att göra en gemensam analys kring förutsättningar och behov och synliggöra förskolornas systematiska kvalitetsarbete och förbättringsområden. En systematik för kvalitetsdialoger, innehåll och utvärdering togs fram 2021. Under 2022 har kvalitetsdialoger utökats i linjen till dialoger mellan utbildningschef och biträdande utbildningschef, liksom mellan utökad förvaltningsledning och förskoledirektör

Med avsikt att stärka styrningen av kvalitetsarbetet inom förskolan fick förskoledirektören 2021 i uppdrag att ta fram en strategi för att höja kvaliteten i undervisningen inom förskolan, arbeta fram förbättrad kvalitetsstyrning inom förskolan. I januari 2022 redovisade förvaltningen de steg som tagits under 2021 (se Dnr: N608-3083/21). Under 2022 har förvaltningen arbetat med uppdraget utifrån tre spår, Kvalitet, Nyckeltal samt Roller och ansvar. Tillsammans bildar de tre spåren en helhet där varje del bidrar till att skapa goda förutsättningar för en förbättrad kvalitetsstyrning och svara an mot uppdraget. En av aktiviteterna för detta har varit att påbörja arbetet med att utveckla ett bedömningsförfarande för rektorer att där kvaliteten bedöms ur en pedagogisk aspekt.

Under året har arbetet med spåret Kvalitet syftat till att förankra och skapa samsyn i linjen och en gemensam förståelse för begreppet kvalitet i undervisningen. Rektorer, biträdande utbildningschefer och utbildningschefer har deltagit i dialoger kring kvalitetsbegreppet och hur förvaltningen kan arbeta för att få fatt på och bedöma kvaliteten. Under hösten har samtliga rektorer gjort en bedömning av kvaliteten på sina förskolor utifrån lärandemiljöer som bedömningsunderlag. Beroende på arbetslagets förhållningssätt och lärandeorientering bildas olika lärandemiljöer i förskolan. Bedömningen tar sin utgångspunkt i framforskade kännetecken och kriterier för lärandemiljöer som villkor för barns välmående, lärande och utveckling. Kriterierna urskiljer förskolor med mindre god kvalitet – särskiljande begränsade miljöer, god kvalitet – barncentrerade förhandlingsmiljöer, samt mycket god kvalitet – utmanande lärandemiljöer. (Sheridan, 2009 samt Skolverket, 2016).

Uppdraget redovisades och godkändes av nämnd 2022-12-14 (§ 248 N608-3083/21)

Förskoleförvaltningens möte med Skolverket, med syfte att samtala om förskolenämndens systematik, bekräftade att förvaltningens arbete går i linje med den nationella riktningen. Detta bekräftades ytterligare vid SKR:s konferens ”Bedömning av måluppfyllelse i förskolan”. Ett antal kommuner visade då hur de arbetar med bedömning av kvalitet och måluppfyllelse, vilket i jämförelse visar att förskoleförvaltningen ligger väl framme i det pågående arbetet.

Rektors förutsättningar

Förskolornas möjligheter att uppfylla skollagens krav och läroplanens mål påverkas av rektors förutsättningar.

Förskolenämnden i Göteborgs stad har ansvar för de 351 kommunala förskolor och de cirka 24 100 barn inskrivna i stadens kommunala verksamheter. Huvudman för förskolan har ansvar för en likvärdig utbildning, oberoende av var den bedrivs. Det innebär att huvudmannen ska ta hänsyn till de socioekonomiska förhållandena och sträva efter att utjämna skillnader i barns förutsättningar.

Socioekonomiskt index

Forskning visar att socioekonomisk bakgrund har stor betydelse för barns kommande skolresultat. Tidiga insatser har stor potential att motverka skillnader i utveckling och lärande genom barnets hela utbildning och långsiktigt öka måluppfyllelsen för fler barn och elever (Persson 2012). Den socioekonomiska bakgrunden har stor påverkan för hur rektor organiserar verksamheten.

För att synliggöra barns förutsättningar används det, av Statistiska centralbyrån uträknade, socioekonomiska indexet som också ligger till grund för förvaltningens

fördelning av strukturbelopp. Indexet speglar förhållandet i barngruppen vid respektive mättillfälle och indexet är en sammanvägning av alla barnens unika förutsättningar på varje förskola. SCB tittar bland annat på föräldrarnas utbildningsnivå och inkomst, om det är en eller två föräldrar som bor med barnet och utländsk bakgrund.

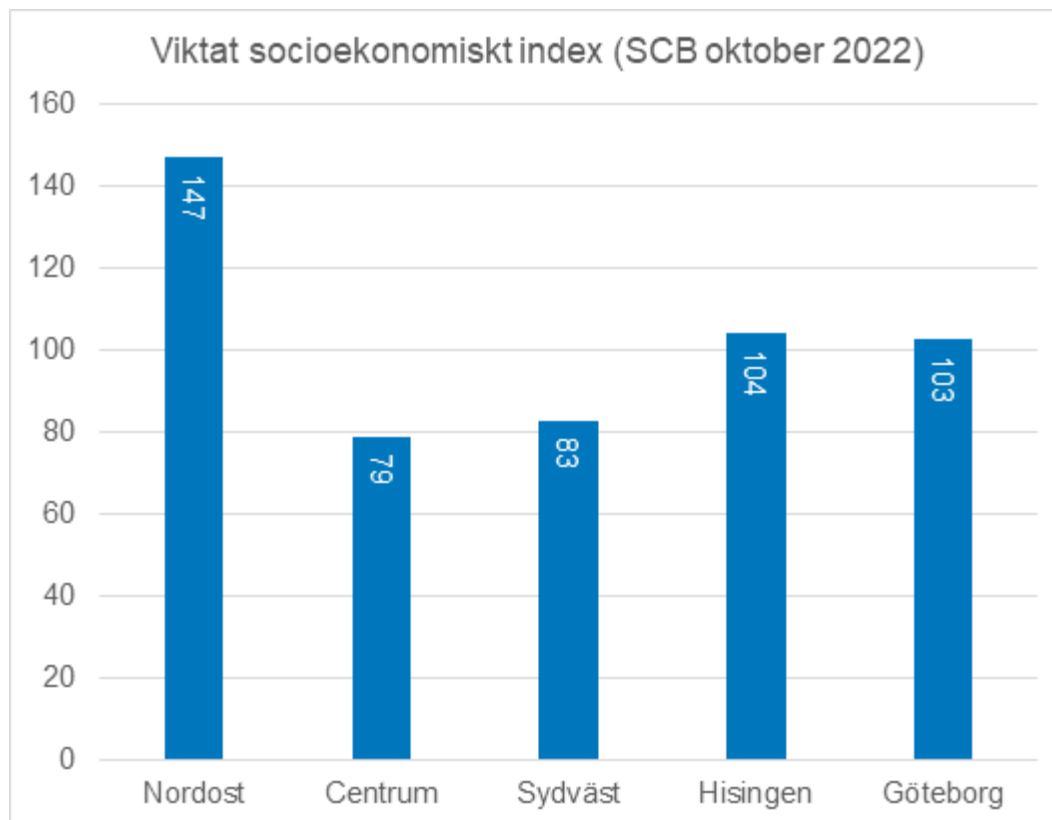

Bild 1. Viktat socioekonomiskt index (SCB oktober 2022) per utbildningsområde.

Diagrammet visar ett viktat socioekonomiskt index. Varje stapel visar respektive förskola med de barn som är inskrivna i kommunal förskola. Index i tabellen är viktat utifrån antal barn i respektive mellanområde (36). Genomsnittet av index för stadens kommunalaförskolor är 103.

I diagrammet ovan visas en spridning där Nordost uppvisar höga index över hela utbildningsområdet med endast två mellanområden under snittet. Hisingen har fyra mellanområden med index över snittet (103) och Sydväst sticker ut med höga index i mellanområden Tynnered och Frölunda torg. Centrums index ligger betydligt under snittet (103) i alla mellanområden.

I jämförelse mellan de fem mellanområden i staden med högst respektive lägst index. synliggörs i nedan tabell, ett betydande gap mellan de barn som har bäst förutsättningar och de barn som har sämst socioekonomiska förutsättningar (högst Bergsjön 182, lägst Älvsborg 52).

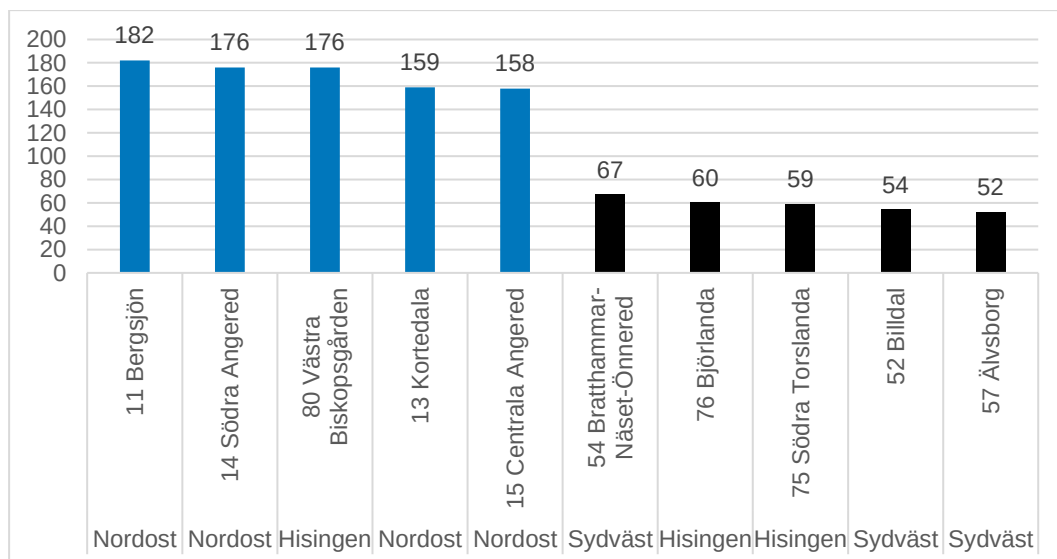

Bild 2. Mellanområden med högst respektive lägst index (SCB oktober 2022)

Förskolor i Nordost är de förskolor med högst socioekonomiskt index, men förskolor med höga index återfinns även i utbildningsområdena Hisingen (Biskopsgården) och Sydväst (Tynnered).

Personalgruppens sammansättning

Personalgruppens sammansättning är viktig för förskolans verksamhet, då förskolorna behöver en pedagogiskt medveten personal som har kompetens att reflektera över sitt eget lärande, har handlingsberedskap vid förändringar i det dagliga arbetet och ett gemensamt utbildningsspråk.

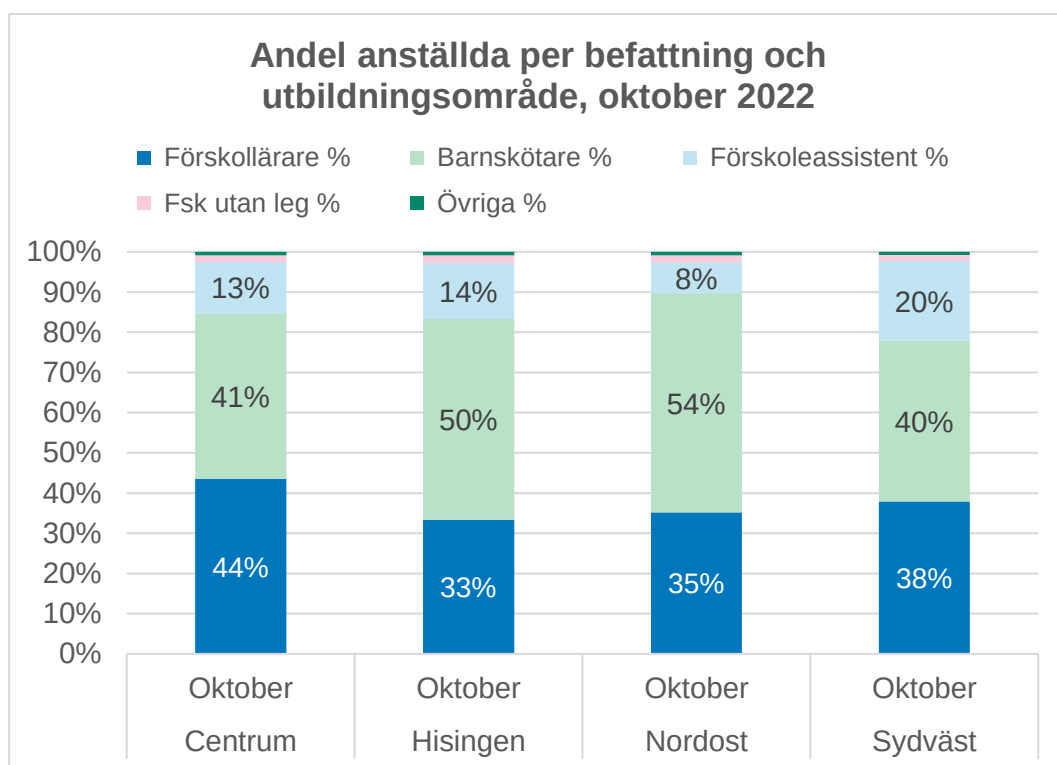

Bild 3. Andel anställda per befattning och utbildningsområde, oktober 2022

I tabellen ovan redogörs fördelningen mellan olika yrkeskategorier inom utbildningsområdena. I grupperingen ”övriga” ingår personal som kan ha högskoleutbildning, men inte är utbildade barnskötare eller legitimerade förskollärare.

För Göteborg är i oktober den genomsnittliga andelen förskollärare 37,2 procent, barnskötare 46,6 och andelen förskoleassistenter 13,6 procent. Barnskötare är den yrkeskategori som är störst i stadens förskolor. Andelen barnskötare har ökat något jämfört med föregående år, 44,7 procent 2021 till 46,6 procent för 2022.

Centrum är det utbildningsområde med högst andel legitimerade förskollärare med 43,6 procent. Hisingen har lägsta andelen legitimerade förskollärare, 33,4 procent. Nordost har högst andel barnskötare med 54,5 procent, relativt få förskoleassistenter, 7,7 procent och låg andel förskollärare 35,3 procent.

Förskollärares undervisningsansvar

I förskolans läroplan (Lpfö 18, avsnitt 2.7) beskrivs hur undervisningen i förskolan ska ske under ledning av förskollärare. För att få syn på vilka förutsättningar förskollärare har att leda målstyrda processer kombineras tre mått i nedan tabell, som hjälp att belysa förskollärarens möjlighet att ta detta ansvar. Måtten som sätts i relation till varandra är andel förskollärare och hur de ”verkliga” är på plats, personalstabilitet, i relation till timanställda. Dessa mått kan tillsammans visa på betydelsen att värna undervisningstiden. Vid en högre grad av timanställningar antas förskollärarnas roll påverkas på ett sådant sätt att mindre tid finns för att lägga på det pedagogiska uppdraget, om måttet för närvarande förskollärare är lågt sjunker förutsättningarna för barnens undervisning. Detta antas få betydelse för barns lärande och utveckling.

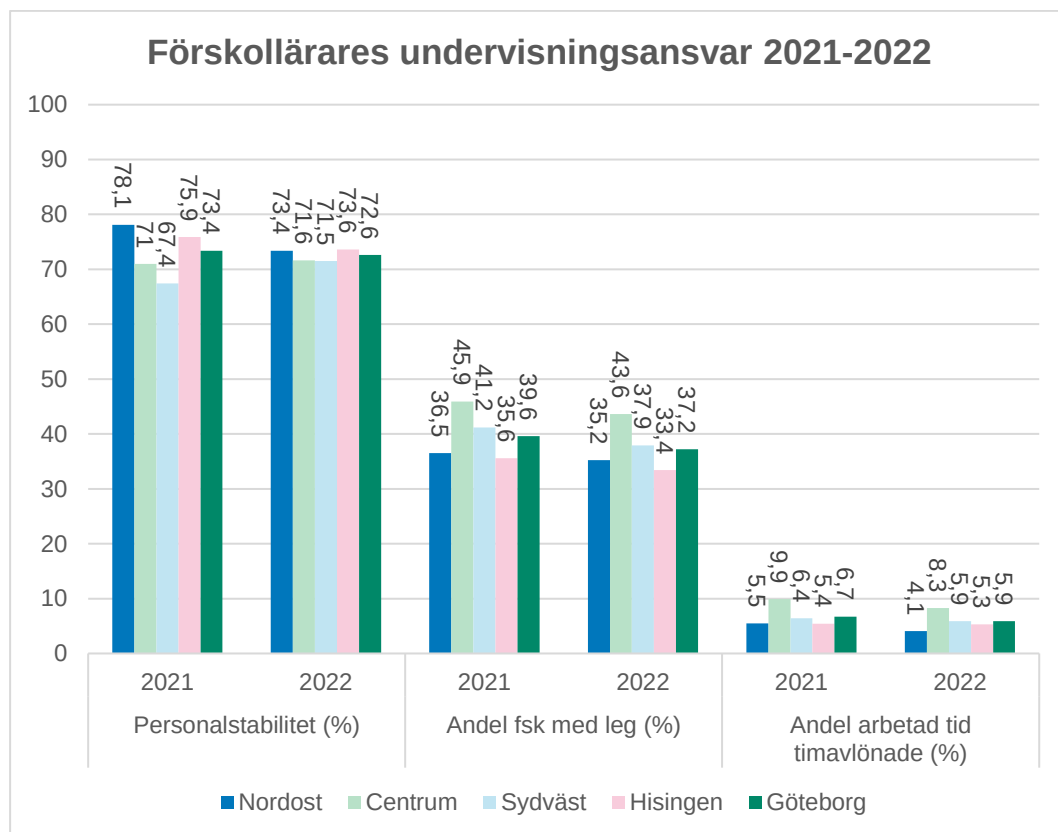

Bild 4. Förskollärares undervisningsansvar 2021-2022

Personalstabiliteten har minskat med 0,8 procentenheter från föregående år på aggregerad nivå. Andelen förskollärare med legitimation har minskat med 2,4 procentenheter. Andelen arbetad tid av timavlönade har sedan 2021 minskat med 0,8 procentenheter.

Nordost har en lägre andel legitimerade förskollärare och har högst index bland utbildningsområdena. Samtidigt har Nordost en hög stabilitet bland personalen och nyttjar få vikarietimmor.

Utbildningsområde Centrum har stadens högsta andel av legitimerade förskollärare med 43,6 procent, och förskolor med lägst index. Vikarietimmorna är de högsta för staden med 8,3 procent och en personalstabilitet på 71,6 procent.

Sydväst har för staden en relativt hög andel legitimerade förskollärare, 37,9 procent, vikarietimmorna ligger på 5,9 procent, stabiliteten är den lägsta för staden med 71,5 procent.

Hisingen är geografiskt det största utbildningsområdet och har även störst skillnader på var andelen legitimerade förskollärare är anställda samt barnens förutsättningar utifrån index. Hisingen har lägst andel legitimerade förskollärare med 33,4 procent, men också lägre andel vikarietimmor med 5,3 procent och en personalstabilitet på 73,6 procent.

Vårdnadshavares upplevelse av inflytande och delaktighet

En annan förutsättning som är särskilt värdefull utifrån likvärdighetsperspektivet är vårdnadshavares upplevelse av inflytande och delaktighet i barnens förskolevistelse. Samarbetet med vårdnadshavare är avgörande för barns lärande och välbefinnande i förskolan och för att ge barnen möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar (Lpfö18).

Vårdnadshavarenkäten visar att vårdnadshavare upplever hög delaktighet och möjligheter att påverka sitt barns verksamhet och utbildning. Enkätresultaten visar på medelvärde 4,10 (4,07 2021). Svartsfrekvensen för enkäten har dock gått ner från föregående år, svartsfrekvensen för 2022 var 54 procent jämfört med 57 procent 2021.

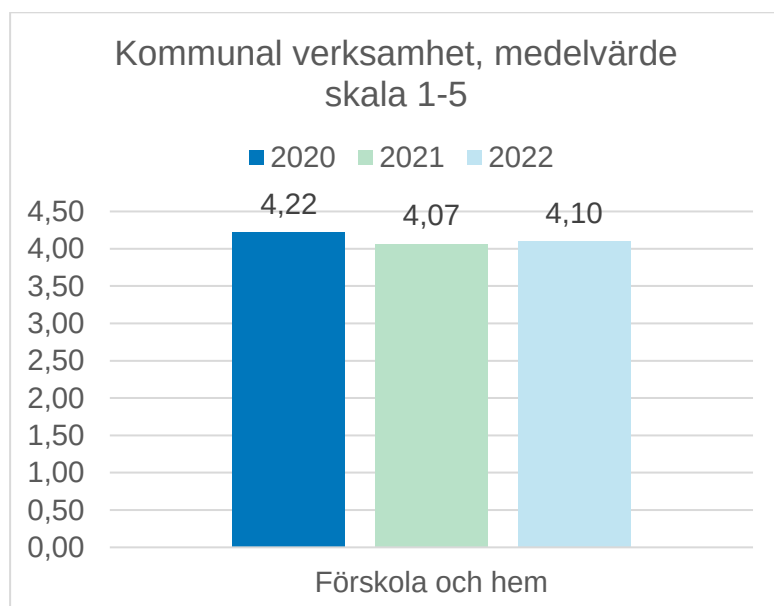

Bild 5. Vårdnadshavares möjligheter att påverka/delta i verksamhetens utformning/upplevelse av inflytande (GR-enkäten)
Svarsalternativen i enkäten är en skala från 1–5, där 5 är mest nöjd.

Utifrån likvärdighetsperspektivet kan förskoleförvaltningen konstatera att utbildningsområden med högre index har något högre personalstabilitet och lägre andel timavlönade. De har även lägre andel legitimerade förskollärare.

Utbildningsområdet med högst index, Nordost, har också högst andel utbildad personal, barnskötare och förskollärare, med 89,8 procent. För Göteborg är andelen förskollärare och barnskötare 83,9 procent

Redovisning av läroplansområdena

I avsnittet ges en beskrivning och analys av de nationella målen indelat i fem läroplansområden, Omsorg, utveckling och lärande, Normer och värden, Delaktighet och inflytande, Förskola och hem samt Övergång och samverkan.

Genom sammanställningen av skriftlig planering och uppföljning, kvalitetsdialoger, rektors bedömning, vårdnadshavarenkäten och verksamhetsbesök framträder en bild av rektors framgångsfaktorer och utmaningar.

Normer och värden

Arbetet med normer och värden i förskolan handlar om att aktivt och medvetet påverka och stimulera barnen till att omfatta grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter som samhället vilar på.

Utfall i vårdnadshavarenkäten på frågeområdet Normer och värden visar att vårdnadshavarna generellt är mycket nöjda. Över 90 procent upplever att barnen är trygga och trivs på förskolan samt känner den personal som möter dem på förskolan.

På frågan om barnet ges möjlighet att bearbeta konflikter, reda ut missförstånd, kompromissa och respektera varandra svarar 22 procent vet ej, vilket innebär att detta kan vara ett utvecklingsområde och/eller att förskolorna behöver förbättra sin kommunikation kring hur förskolan arbetar med just detta område.

Underlagen från rektorernas uppföljningar visar på att kompetenshöjande insatser och förvaltningens gemensamma strategier är ett stöd i att utveckla kvaliteten inom läroplansområdet på förskolorna. Samtidigt kvarstår utmaningar med att göra barnen delaktiga i arbetet och att involvera vårdnadshavare.

Enligt skollagens 6:e kapitel är alla som arbetar i förskolan skyldig att anmäla till rektorn om hen får kännedom om att ett barn kan ha blivit utsatt för kränkande behandling i verksamheten. Rektorn är i sin tur skyldig att anmäla till huvudman, som skyndsamt ska utreda omständigheterna och i förekommande fall vidta åtgärder för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Av de anmälningar som kommit in till huvudman under 2022 handlar mycket få anmälningar om trakasserier utifrån diskrimineringslagen. De anmälningar som kommit in handlar om att ett barn kan ha utsatt ett annat barn för kränkande behandling (82 stycken) eller en personal kan ha utsatt ett barn (61 stycken). Att jämföra med 2021 då lika många anmälningar berörda kränkningar mellan barn som mellan pedagog och barn.

Förvaltningens mobiliseringsteam ger ett samlat stöd till rektor och biträdande utbildningschef i komplexa ärenden. Under året har teamet varit involverad i sammanlagt 11 ärenden (mätdatum 221219). Erfarenheter från mobiliseringsteamets arbete är att rektorerna upplever ett gott stöd men att skyndsamhetskravet som finns för rektor inte alltid följs. Därför har förvaltningen numera obligatorisk utbildning för nya rektorer kring både rutin vid signal om att ett barn kan ha blivit utsatt för kränkande behandling samt anmälan om oro till socialtjänsten, då detta ofta hänger ihop.

Rektorer uppger att mallen för plan mot diskriminering och kränkande behandling samt kompetensutvecklingen för personal och rektorer i systematiskt kvalitetsarbete samt i normkritik utvecklar verksamheterna. Vilket också syns i de stickprov som gjorts på verksamheternas planer under hösten 2022. Stickproven visar att rektorer har utmaningar med att göra analyser av sina kartläggningar som grund för utvärderingsbara mål och konkreta åtgärder.

I rektoreernas uppföljningar ges oftare beskrivningar på hur personalen integrerar arbetet med normer och värden i alla övriga målområden och att personalens reflektionsförmåga och förhållningssätt förbättrats och att denna förflyttning i kultur gör att reflektioner på förskolorna förändrats och blivit mer tillåtande med ett ökat professionellt förhållningssätt.

Generellt ser förvaltningen en positiv utveckling mot ökad likvärdighet i staden av läroplansområdet. Fokuserat arbete mot diskriminering uppges pågå på alla enheter, men det är oklart om det är aktivt arbete utifrån deras Plan mot diskriminering och kränkande behandling och rektorer visar fortfarande ansatser till att ha processer som tenderar åt att vara mer reaktiv.

Omsorg, utveckling och lärande

Barnens utforskande, nyfikenhet och lust att leka och lära ska vara grunden för utbildningen i förskolan. Läroplansområdet omsorg, utveckling och lärande är en väsentlig del av förskolans uppdrag och ska bilda en helhet. Barnen ska ges förutsättningar att utveckla sin identitet, kreativitet och fantasi samt stimuleras i sin språkliga, motoriska och sociala utveckling. Genom trygga, stimulerande och varierade lek- och lärmiljöer, i temaarbete eller projekt där olika delar vävs samman eller fördjupas genom konkreta erfarenheter.

Resultatet från förskoleenkäten visar att vårdnadshavarnas nöjdhet rörande läroplansområdet omsorg, utveckling och lärande har ökat något i tre av fyra utbildningsområden. Liksom förra året är vårdnadshavarnas uppfattning om uppmuntran till lek, utveckling och lärande positiv. 89 procent (en ökning med 0,2 procent) svarar instämmer helt eller instämmer.

I underlagen från rektor framkommer många exempel på hur omsorg, utveckling och lärande knyts samman till en enhet utifrån läroplansområdets bredd och intention. De pedagogiska lärmiljöerna är ett exempel på hur arbetslagen arbetar för att bilda en helhet mellan omsorg, utveckling och lärande.

Begreppet lärmiljö omfattar både den fysiska, sociala såväl som den pedagogiska lärmiljön. I rektoreernas uppföljningar framgår att lärmiljön är ett område som många förskolor i staden arbetar med att utveckla. I förvaltningens nya rutin för tilldelning av

medel för tillgängliga lärmiljöer har beslut och resurser flyttats från förvaltningsnivå till rektorsteamsnivå.

Flera rektorer uppger att de, i samarbete med specialpedagog, arbetar med tydliggörande pedagogik som en metod för att anpassa miljön utifrån barnens behov och på så vis erbjuda en tillgänglig lärmiljö för alla barn.

Även lärmiljön utomhus är en viktig del av utbildningen. Rektorer uppger att arbetet med kränkande behandling, där barn och personal gör trygghetsvandringar, ger en positiv inverkan på utemiljöerna och möjliggör barns delaktighet och inflytande. Effekten av vandringarna uppges inte bara ge ökad trygghet utan även skapa mer kreativ och engagerande utemiljö. En effekt som beskrivs av detta arbete kommer till uttryck när barnen har börjat leka på nya ytor på förskolans gård.

Ytterligare ett område där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet är det språkutvecklande arbetet. Arbetet prioriteras av förvaltningen med ett flertal insatser utifrån förvaltningens strategi. I de genomförda kvalitetsdialogerna med rektorerna framkommer att flertalet av stadens förskolor bedriver någon form av utvecklingsarbete kring språkutveckling och kommunikation.

I vårdnadshavarenkäten ligger förvaltningens resultat på över 80 procent i alla utbildningsområden vad gäller vårdnadshavares upplevelser att förskolan uppmuntrar till språkutveckling och kommunikation.

De förutsättningar som beskrivs både i de skriftliga uppföljningarna likaväl som kvalitetsdialogerna är att personalens kunskaper i det svenska språket är avgörande för undervisningens kvalitet och en god måloppfyllelse. Här handlar det både om att ha kompetens att bedriva medvetna undervisningssituationer och erbjuda barnen planerade aktiviteter.

Underlagen vittnar om att barngruppernas sammansättning ställer höga krav på det språkutvecklande arbetet. Språk, lärande och identitetsutveckling hänger nära samman. Utbildningen ska ge barnen förutsättningar att kunna tänka, lära och kommunicera i olika sammanhang och för skilda syften. Därigenom läggs grunden till att barnen på sikt tillägnar sig de kunskaper som alla i samhället behöver (Lpfö 18 s.8).

Utifrån detta utforskar förvaltningen, både på övergripande och lokal nivå metoder för att stärka arbetet. På övergripande nivå kommer förvaltningen anställa en lärare för svenska som andra språk, samt utöka satsningen på att fortbilda personal via Arbvux. På lokal nivå har ett initiativ av biträdande utbildningschefer och enskilda rektorer provats där personal, en kortare period, byter arbetsplats. Syftet är att stärka det egna svenska språket och få del av utvecklande och framgångsrika arbetssätt som bedrivs på andra förskolor än sin egen. Förvaltningen följer det fortsatta arbetet.

Rektorernas uppföljningar visar att det pågår många relevanta, evidensbaserade aktiviteter för att skapa förutsättningar för en god språkutveckling. De strukturella förutsättningar som lyfts fram av rektorerna är att personalens kunskaper i det svenska språket är avgörande för undervisningens kvalitet och en god måloppfyllelse.

Även om kompetensen varierar inom och mellan förskolor i staden och rektorerna har svårt att bedöma vilka resultat och effekter som genomförda insatser leder till (det vill

säga resultat kvaliteten i form av effekter på barns lärande) gör förvaltningen bedömningen att det språkutvecklande arbete i staden är gott.

Utifrån likvärdigheten råder dock fortfarande skillnader. Förvaltningens underlag visar att det finns förskolor, i olika delar av staden, där barn inte erbjuds tillräcklig stöttning, framförallt i det svenska språket. Rektors skriftliga underlag, resultat av dialoger och rektors bedömning visar varierad kvalitet och låg kvalitet på vissa förskolor. Detta beskrivs bero på en kombination av uppdragsförståelse, kultur- och språkförmåga och formell kompetens. Dessa delar kan finnas separat på förskolor, men då de samexisterar ger det bäring på barnens undervisning och utbildning och förvaltningen brister utifrån det kompensatoriska uppdraget med tyngdpunkt på utbildningen och språkutveckling för grupper av barn.

Delaktighet och inflytande

Utformning av miljön och planeringen av utbildningen ska utgå ifrån barnens behov och intressen, som kan komma till uttryck på olika sätt. Läroplanen uttrycker hur förskolans utbildning ska lägga grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är, samt förbereda barnen för en tillvaro med de rättigheter och skyldigheter som utgör grunden för ett demokratiskt samhälle. Förskolan ska spegla de värden och rättigheter som uttrycks i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Utbildningen ska därför utgå från vad som bedöms vara barnets bästa.

Läroplansområdet är alltså både ett mål i sig och ett verktyg i arbetet mot de övriga målen i läroplanen, där rektors beskrivningar för detta främst blir synligt i läroplansområdet omsorg, utveckling och lärande, samt normer och värden.

Både i rektors skriftliga underlag och i kvalitetsdialogerna från alla utbildningsområden framkommer främst ett fokus på de delar av läroplansområdet som handlar om barns intresse för och förmåga att uttrycka tankar och åsikter så att de kan påverka sin situation och innehållet i utbildningen, samt den fysiska lärmiljön.

Som tidigare nämnts är lärmiljöns utformning viktig. Exempel på hur rektor ser att miljöerna gynnar barnens delaktighet och inflytande är att de är föränderliga och att materialet är tillgängligt. I arbetslagens dokumentation framkommer det till viss del även att barnens miljöer och den planerade verksamheten har sin utgångspunkt i vad barnen visat intresse för.

I rektors uppföljningar framkommer det att arbetslagen använder olika tillvägångssätt för att ge barnen möjlighet att utöva inflytande över innehållet i utbildningen. Antingen planerar arbetslagen projektens innehåll utifrån observationer av barns intressen, och/eller så är barnen direkt delaktiga i planeringen av projektet innehåll och utformande. Mindre ofta förekommer beskrivningar av arbetet med/för barnens förståelse för demokratiska principer, att lära sig samarbeta och fatta beslut.

En utmaning som rektorer framhåller handlar om att ”hålla i och hålla ut” vad gäller personalens kompetens. Rektorer beskriver att de som en ledarhandling kontinuerligt behöver återkomma till lärande samtal med pedagogerna om begreppen delaktighet och inflytande som är beroende av pedagogens kompetens och förståelse. Arbetsklimat, personalomsättning och stressnivå är faktorer som rektor anser påverkar bemötande av

barnen. Fler behöver bli medvetna om sin barnsyn och att använda sig av ett relationellt perspektiv i sin pedagogroll.

I de fall arbetslagets kompetens är låg uppges strukturer vara en extra vikt där BHM (barnhälsomöten) och kartläggningsunderlaget i barnhälsoplanen är stödjande strukturer och processer.

Även för delaktighet och inflytande är språkutvecklande arbetssättet av vikt. Att få stöttning i att kunna uttrycka sig är en demokratisk rättighet. Genom ett medvetet språkarbete ökar barnens möjligheter till delaktighet och inflytande. Den struktur- och processkvalitet som beskrivs av rektorerna visar på att AKK (alternativ och kompletterande kommunikation), TAKK (Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation) och bildstöd används i relativt stor omfattning. Rektorer beskriver att fler barn blir delaktiga när personalen aktivt arbetat med bildstöd och tecken och Verksamheten har lättare att utgå ifrån barns olika språkliga förutsättningar.

Svaren i Förskoleenkäten visar att vårdnadshavarna generellt är nöjda kring arbetet med delaktighet och inflytande och att de upplever att förskolan tar hänsyn till barnens intressen och behov. Samtidigt uttrycker 16 procent av vårdnadshavarna att de inte vet om förskolan uppmuntrar barnen att uttrycka sina tankar och åsikter.

Utifrån likvärdigheten kan förvaltningen konstatera att det pågår många relevanta utvecklingsarbeten till stöd för utvecklingen av läroplansområdet över hela staden. Trots det bedömer förvaltningen att den brister i det kompensatoriska uppdraget. Eftersom det redan konstaterats att grupper av barn i staden inte erbjuds tillräcklig stöttning, framförallt i det svenska språket. Att få stöttning i att kunna uttrycka sig och att kunna göra sin röst hörd är en demokratisk rättighet och genom ett medvetet språkarbete ökar barnens möjligheter till delaktighet och inflytande.

Förskola och hem

Läroplansområdet Förskola och hem understryker värdet av ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen, för att på så sätt möjliggöra de bästa förutsättningarna för att barnen ska kunna utvecklas rikt och mångsidigt.

Förskolan ska ha fortlöpande samtala med vårdnadshavare och enligt skollag ska det finnas formella strukturer för samarbetet, i form av exempelvis forum för samråd och utvecklingssamtal. Erfarenheter från pandemin har inneburit nya former för samverkan och kommunikation med vårdnadshavare. Rektorer beskriver en högre grad av anpassning och variation utifrån behov och vad man anser som framgångsrikt i mötet med vårdnadshavare.

Ytterligare ett nytt sätt att kommunicera och samverka med vårdnadshavare är via förvaltningens nya digitala lärplattform Unikum. Rektorena beskriver i sina uppföljningar att de sedan augusti 2022, då vårdnadshavare fick tillträde till Unikum, arbetar intensivt med att hitta strategier för att vårdnadshavare aktivt ska använda verktyget. Flera rektorer har fått respons av vårdnadshavare som anser att verktyget är lättillgängligt och överskådligt.

Rektorer poängterar att ett viktigt nästa steg blir att tillsammans med personalen arbeta med kvalitetssäkring kring innehållet och att reflektera kring vilken information som ges och hur utbildningen presenteras.

Att utveckla hur förskolorna presenterar utbildning kan påverka vårdnadshavares bild av utbildningen. Resultaten från den årliga enkäten till vårdnadshavarna visar på att vårdnadshavare är mindre nöjda med hur förskolan informerar om mål och innehåll samt utvecklingssamtalet. Däremot har den minskning som skedde mellan 2020-2021 hämtats hem och ökat i de flesta utbildningsområden. Fler vårdnadshavare upplever nu att de blivit erbjudna eller genomfört utvecklingssamtal det senaste året.

Enligt 4 kap. 13 § i Skollagen ska det finnas ett eller flera *forum för samråd* vid varje förskoleenhet, som möjliggör och erbjuder inflytande över utbildningen för vårdnadshavare. Det varierar mellan rektorsenheterna hur stort deltagandet är hos vårdnadshavare vid dessa forum är. Flertalet rektorer beskriver att närvaron och intresset är lågt, vilket resulterat i att rektorer prövar sig fram för att finna nya former för dessa forum för att öka deltagandet.

Värdet av ett nära och förtroendefullt samarbete med hemmen, för att möjliggöra de bästa förutsättningarna för barnen, påbörjas redan vid förskolestarten. Antalet rektorer som utvecklar inskolnings- och introduktionsunderlag ökar och flertalet rektorer väljer att arbeta fram ett gemensamt underlag för hela teamet. Rektorer uppger att underlagen leder till ökade tydlighet och struktur vilket minskat antal frågor från vårdnadshavare till förskolors personal och att personalen upplevs som tryggare när strukturen finns på plats som ett stöd.

När barnen väl är inskolade på förskolan har personalen ett viktigt arbete med att uppmärksamma barn som har låg närvaro. Flera förskolor har rutiner för att arbeta med låg närvaro. Personal och/eller rektor kontaktar vårdnadshavare vid låg närvaro och berättar om vikten av att vara på förskolan och barns rätt till utbildning. Rektorer lyfter fram exempel på att dessa samtal med vårdnadshavare har resulterat i ökad närvaro.

Rektorer lyfter fram positiva effekter av att låta personalen delta i utbildningen *Bygga broar*. Utbildningen utgår ifrån forskning och modellen syftar till att hjälpa personalen att bli tryggare i sitt bemötande av barn och vårdnadshavare, och framförallt att möta människor från olika kulturer. Goda erfarenheter från utbildningen lyfts framför allt från förskolor och rektorer i områden där många vårdnadshavare inte har egen erfarenhet av det svenska skolsystemet. Rektorerna exemplifierar med att personalen får mer kunskap och förståelse när de samtalat med vårdnadshavare.

Övergång och samverkan

Förskolan har som uppdrag att på ett förtroendefullt sätt samverka med förskoleklass, skola och fritidshem, för att stödja barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. En god samverkan kring utbildningens innehåll kan skapa sammanhang, kontinuitet och progression som är viktigt för barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Det ska även finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar från förskolan till förskoleklass, skola och fritidshem.

Något som konstaterades vid föregående års analys av kvalitetsdialog och uppföljningar var brister i samverkan mellan förskola och grundskola. Samverkan har minskat efter det att båda skolformerna organiserades i var sin nämnd från juli 2018. Ett resultat utifrån konstaterade brister är att förvaltningen har initierat samverkansträffar mellan rektorer i förskola och skola, i syfte att stärka samverkan. Dessa samverksansträffarna har

genomförs i respektive utbildningsområdena under hösten med en fortsättning under våren 2023. Träffarna har exempelvis innefattat information och gruppsamtal utifrån frågeställningar. Frågeställningarna har bestått av någon framåtsyftande fråga, samt ringat in vilket stöd rektorena skulle vara i behov av framgent.

Förvaltningen kan fortsatt konstatera att i de fall det handlar om övergångar för särskilda målgrupper, så upplever rektorerna att det fungerar väl. Rektorerna framhåller specialpedagogernas viktiga roll och stöd för de barn som är i behov av särskild och kompletterande överlämning, samt ett behov av att få till dialog med grundskolans rektorer om varandras verksamheter och förväntningar kring övergångsunderlagen.

Som uppföljning besvarade rektorer i för- och grundskoleförvaltningen en enkät, september 2022 med syfte att ta reda på hur förvaltningen på bästa sätt stöttar rektorer i arbetet med övergångar. Enkätsvaren och underlag från samverksansträffarna ligger till grund för revidering av planen.

Resultat

Nedan redovisas de resultat som förvaltningen arbetar med i kommande planering.

Resultatet av rektorernas kvalitetsbedömning utmynnade i att 13 procent av stadens förskolor bedöms ha mindre god kvalitet, 63 procent god kvalitet, 16 procent mycket god kvalitet (8 procent har antingen ej kunnat bedömas eller ej ingått i underlaget). I de fall mindre god kvalitet har bedömts och identifierats genomförs en särskild fördjupad kvalitetsdialog mellan rektor och biträdande utbildningschef och/ eller utbildningschef.

Utifrån fördjupade dialoger, ordinarie kvalitetsdialoger kopplade till läroplansområden, rektors skriftliga bedömning, verksamhetsbesök och statistiska underlag har utbildningscheferna identifierat sex utvecklingsområden:

- Möten med barnen
- Arbetsplatskultur
- Förståelse av uppdrag
- Språkligt utvecklande arbetssätt gentemot barnen
- Språklig kompetens hos pedagoger
- Fysisk lärmiljö

Dessa sex utvecklingsområden innebär:

Pedagogernas möten med barnen är den viktigaste kvalitetsfaktorn för barns lärande. Förvaltningen behöver öka den pedagogiska medvetenhet på flera av stadens förskolor samt arbetet med arbetsplatskulturen, organisation och struktur, språkutvecklande arbetssätt och språkutbildningar.

Förståelsen av uppdraget innebär en pedagogisk medvetenhet som kan definieras som en förmåga att analysera dokumentation, använda teoretiska begrepp, förstå sammanhang och betydelsen av den egna interaktionen i mötet med barnen. ”Hur förskolepersonal förstår, agerar, lyssnar på barnet och hur man förmår att se barnets potential och handla så att barnet känner sig engagerat, duktigt och aktivt i sitt lärande”. (Persson, 2017).

Arbetsplatskultur är de mönster av handlingar och beteende som växer fram på en arbetsplats i interaktion mellan de som arbetar där, ex hur man kommunicerar och bemöter varandra. Kultur är normer och värderingar som tas för givna. Organisation och struktur är det man kommit överens om, ex scheman, mötestider, fördelning av arbetsuppgifter. **Förståelse av uppdrag** är kopplat till läroplanen, till att omsätta teori till praktik med barnen, vetenskaplig grund och till ”varför är jag här?”.

Språkligt utvecklande arbetssätt gentemot barnen ex SOKA (Språk och kunskapsutvecklande arbetssätt) är ett konkret sätt att arbeta med språket och lärandemiljöer. Det gynnar både barnens språkutveckling och vuxnas lärande i svenska. Läs hjärta förskola är ett samarbete mellan biblioteken, förskolan och vårdnadshavare.

Språklig kompetens hos pedagoger visar sig i bristande svenska i kontakter med barn, vårdnadshavare, kollegor och chef samt i bristande förståelse av uppdraget. Språket är grundläggande för att kunna genomföra sitt arbete.

Fysisk lärmiljö varierar och några av förskolorna är i behov av renovering för att verksamheten ska fungera.

Slutsats

Utifrån ovan resultat konstaterar förvaltningen att steg tas i arbetet med att utveckla utbildningen och undervisningen för stadens barn, men förvaltningen brister utifrån det kompensatoriska uppdraget med tyngdpunkt på utbildningens språkutveckling för grupper av barn. Det behövs ett fortsatt arbetet mot att öka likvärdigheten.

Förvaltningens strategier och processer fortgår och förbättras utifrån förvaltningens senaste underlag med rektors bedömningar där rektorerna har identifierat resurser som stöd för sitt utvecklingsarbete.

Det är i huvudsak resurser från två avdelningar som efterfrågas, HR och Verksamhetsstöd. Under avdelningen HR, där pågående processer som Strategisk personalplanering och Sunt arbetsliv kompletteras med ett mer riktat chefstöd och medverkan till medarbetarnas kulturresa. Verksamhetsstöds arbete med Strategisk personalplanering, stöd i att utveckla lärandemiljöer ute på förskolorna och arbetet med att förebygga kränkningar utökas med mer riktade insatser för stödja i förskolors ”kulturresor”. Mer specifikt för enheten barnhälsa och förvaltningens språkutvecklare utvecklas deras stöd mot modellering i barngrupp, handledning och bemötande. Biträdande utbildningschefs uppdrag är att fortsatt följa upp och stödja rektor med insatser utifrån konstaterade behov, stödja rektorer i att anställa försteförskollärare, mellanledare, pedagogista eller dylikt och att utveckla samarbetet inom och mellan rektorsteamerna som ett led i att utveckla utbildningen för stadens barn.

utbildningsområde	Insatser	Aktör
Centrum	Fysisk lärmiljö, lärmiljöer, förståelse för uppdrag/SKA, arbetsplatskultur, mötet med barnen	HR, Rektors organisation, Utvecklingsenheten, Barnhälsan
Hisingen	Möten med barnen, arbetsplatskultur, förståelse av uppdrag, Språkligt utvecklande arbetssätt gentemot barnen.	HR, Rektors organisation, Utvecklingsenheten, Barnhälsan, Språkutvecklarna
Nordost	Fysiska lärmiljöer, arbetsplatskultur, förståelse av uppdrag, språklig kompetens för pedagoger, möten med barnen	HR, Rektors organisation, Utvecklingsenheten, Barnhälsan, Administratör
Syväst	Fysiska lärmiljöer, möten med barnen, arbetsplatskultur, förståelse av uppdrag, språkligt utvecklande arbetssätt gentemot barnen, språklig kompetens hos pedagoger,	HR, Rektors organisation, Utvecklingsenheten, Barnhälsan, Språkutvecklarna

Bild 6. Insatser och aktörer per utbildningsområde

Insatserna följs upp inom ordinarie systematik för rapportering delårsrapportering 2 i augusti 2023.

Genom dessa insatser vill förvaltningen stödja rektorer så att de fortsätter det utvecklingsarbetet som eftersträvas. På så vis möjliggörs huvudmannens ansvar att rikta insatser där de behövs som bäst och följa utbildningens utveckling.